

Особливості соціально-економічного розвитку Північної Кореї в ХХ-ХХІ століттях

Стаття присвячена дослідженню основних факторів та тенденцій соціально-економічного розвитку Північної Кореї. Висвітлюються зміст та принципи державного регулювання економіки у Корейській Народній Демократичній Республіці. Проаналізовано перспективи і наслідки економічних реформ у Північній Кореї.

Ключові слова: державне регулювання, економіка, інфляція, економічна політика.

Статья посвящена исследованию основных факторов и тенденций социально-экономического развития Северной Кореи. Освещаются содержание и принципы государственного регулирования экономики в Корейской Народной Демократической Республике. Проанализированы перспективы и последствия экономических реформ в Северной Кореи.

Ключевые слова: государственное регулирование, экономика, инфляция, экономическая политика.

The article is devoted to investigation of key factors and basic tendencies of North Korea's socio-economic development. Substance and principles of government control of Korean Democratic People's Republic economy are elucidated. Prospects and consequences of economic reforms in North Korea are analyzed.

Keywords: government control, economy, inflation, economic policy.

Постановка проблеми. Глобалізація як результат докорінних змін у системі міжнародних економічних відносин обумовлює посилення взаємозалежності національних економік, розвиток міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Певним чином суперечливий вплив глобалізації на національні економіки спостерігається в Північно-Східній Азії, яка є об'єктом економічних і політичних інтересів найбільших і найвпливовіших країн світу – США, Німеччини, Китаю, Великої Британії, Російської Федерації. Саме тут все ще гостро відчуються наслідки холодної війни, які зумовлюють існування ряду невирішених соціально-економічних проблем. Одним із ключових міждержавних конфліктів, який негативно позначається на всьому азійському регіоні, є протистояння Північної і Південної Кореї. У історичному контексті корейський конфлікт базується на суперечності двох різновекторних економічних та політичних систем, що продовжує створювати небезпеку відкритого військового конфлікту на Корейському півострові, який унеможливило б існування миру в Північно-Східній Азії.

Прояв у рамках економіки України негативних наслідків світової фінансової кризи обумовлює об'єктивну необхідність подальшого її реформування і формування нового позбавленого кризових тенденцій економічного середовища. Основними завданнями реформування національної економіки залишаються структурна трансформація, підвищення конкурентоспроможності економічної системи в умовах глобалізації, зниження рівня інфляції та безробіття, а також кардинальне підвищення рівня добробуту громадян. У цьому контексті вивчення навіть і «негативного» досвіду Північної Кореї у сфері забезпечення економічного розвитку національної економіки є надзвичайно актуальним для України, оскільки дозволяє скоригувати вітчизняну економічну політику у відповідному напрямі і уникнути ряд принципів помилок.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Зміст та особливості соціально-економічної політики у Північній Кореї отримали висвітлення у роботах таких зарубіжних і вітчизняних науковців, як Л. Гудріч, Т. Крістенсен, Р. Скарлапіно, М. Тригубенко, Г. Левченко, А. Ланьков, Кім Хак Джун, Ро Джунг Сон та ін. Водночас погляди зазначених науковців на державну політику і тенденції розвитку економіки Північної Кореї є певним чином суперечливими, а також протиставляються один одному. Що зумовлено зіткненням двох протилежних за змістом ідеологій – комуністичної та капіталістичної. Проте сьогодні, після розпаду СРСР, протистояння зазначених ідеологічних систем має відійти у минуле, що й обумовлює необхідність переосмислення проблеми Північної Кореї з врахуванням тенденцій розвитку сучасного глобалізованого економічного середовища.

Мета даної статті полягає у дослідженні особливостей і тенденцій соціально-економічного розвитку Північної Кореї у минулому столітті та на сучасному етапі. Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких завдань дослідження: проаналізувати принципи та напрями економічної політики уряду Північної Кореї; охарактеризувати реальний стан економіки Північної Кореї та рівень добробуту її населення; визначити перспективи подальшого соціально-економічного розвитку Корейської Народної Демократичної Республіки.

Виклад основного матеріалу. У ХХ ст. ескаляція комуністичних ідей та спроба побудови утопічного суспільства в Східній та Південно-Східній Азії відбувалося в умовах гострих політичного та соціально-економічного протистоянь. Народи Азії після Другої світової війни, захопившись популістськими гаслами про побудову ідеального безкласового суспільства, перейняли реалізацією подібних задумів. У ході грома-

дяньських війн, які відбувалися в Китаї, В'єтнамі, Кореї, до влади прийшли прокомуністичні режими, які і розпочали форсованими темпами економічні та політичні експерименти над своїми народами. Щоправда, в кінці 80–х рр. XX ст. Китай поступово почав проводити суттєві соціально–економічні зміни в бік ринкової економіки. Збільшується частка приватних підприємств, активно залучаються іноземні інвестиції, частково відмовляються від командно–адміністративних методів управління, закриваються збиткові державні підприємства, відбувається вільне ціноутворення. Слід зазначити, що всі зміни відбуваються під керівництвом компартії Китаю. Сьогодні Китай упевненими кроками завойовує провідні позиції в світовій економіці і за макроекономічними показниками економічного розвитку займає третє місце після США і Японії.

На даний час одним з останніх осередків холодної війни залишається Північна Корея. Драматизм ситуації полягає в тому, що корейський народ став жертвою жадливого експерименту під назвою «комунізм». Поділ Кореї після Другої світової війни по 38–й паралелі на дві конкуруючі сфери впливу призвів до створення абсолютно конфронтаційних у політичному та соціально–економічному відношенні моделей розвитку. Корейці стали світовим прикладом боротьби двох систем: капіталістичної з авторитарними методами управління та соціалістичної з найжорстокішими проявами тоталітаризму. Сьогодні Північна та Південна Кореї за своїми основними економічними показниками національних економік демонструють абсолютно різні соціально–економічні можливості та потенціали. Якщо Південна Корея (Республіка Корея) є однією з найбільших торгівельних націй світу, то Північна Корея (КНДР) – найбідніша та закрита країна світу.

9 вересня 1948 року було проголошено створення Корейської Народно–Демократичної Республіки, влада якої швидко взяла курс на встановлення тоталітарного режиму. Бідна країна з малоосвіченим населенням, яка з 1910 року перебувала під колоніальним гнітом Японії, відповідно до традицій конфуціанства з покорю прийняла «волю неба». Політичний режим країни розпочав створення ізольованої країни з репресивною системою державного управління, з добре розвиненою системою стеження, доносів та репресій.

Менталітет нації сформувався під впливом конфуціанства, яке схвалює колективістські тенденції, авторитаризм в державному управлінні. Тому сьогодні північнокорейській владі фактично нічого не загрожує, в країні не існує опозиції, і населення покірне до будь–яких рішень своєї влади. Часто керівництво країни, як і будь–яка влада тоталітарного режиму, приймає абсурдні рішення. Так, зокрема, корейський календар починається 1912 роком, коли народився Кім Ір Сен, незмінний диктатор Північної Кореї до 1994 року. Незважаючи на його смерть, він вважається офіційним лідером країни і досі. «Відвідини мавзолею називають візитом, бо Кім Ір Сен вічно живий» [2, с. 79], тому в іноземців і складається враження, що північнокорейці живуть в одурманеному світі. Режим доклав чималих зусиль для захисту передачі та

закріплення спадковості влади. Сьогодні країною керує син Кім Ір Сена – Кім Чен Ір. Він же, у свою чергу, офіційно оголосив своїм спадкоємцем, «генієм майбутнього керівництва», свого молодшого сина Кім Чен Уна.

Оскільки Північна Корея являє собою класичну поліцейську державу в широкому значенні цього слова, тому навіть загальні відомості у вигляді статистичних даних, які характеризують соціально–економічне становище країни, – є державною таємницею. Ще в середині XX ст. влада КНДР заборонила публікувати статистичні дані. Тому отримати інформацію про кількість працездатного населення країни, про кількість автомобілів чи поголів'я великої рогатої худоби неможливо. У зв'язку з тим, що країна є закритою в інформаційному відношенні, незалежна економічна статистика подається лише зовнішніми експертами. Головними торговельними партнерами КНДР є Китайська Народна Республіка, Південна Корея, Японія та країни ЄС. За словами експертів, на відносини з КНР припадає до 50% торгівлі, другим за величиною торговельним партнером є Республіка Корея – до 30–35%. Перелік статей експорту КНДР є суттєво вузьким – метали (свинець, цинк), корисні копалини (кіаніт, вогнетриви), будівельні матеріали (цемент), хімічні речовини, напівфабрикати для виробництва якісної сталі. В той час як перелік імпортованих товарів є досить значним: нафта, кам'яне вугілля, машини та устаткування, деревина, добрива, злакові культури, товари народного споживання.

Економіка країни є повністю плановою та командною. До початку 90–х років XX ст. у Північній Кореї була повністю знищена приватна власність. Будь–які прояви приватної ініціативи попереджувалися жорстким державним контролем та переслідуванням. Розмір присадибної земельної ділянки в сільській місцевості, яку дозволялося тримати, не мав перевищувати 100 квадратних метрів (максимум!). Щоправда, на початку 1990–х років відбулося стихійне зростання ринку, пов'язане з розвалом Радянського Союзу та економічною кризою в Китаї та припиненням фінансової допомоги з боку цих країн. Фактично з 1992 року стара карткова система почала розвалюватися, в державі фактично не було що по ній давати. Крім того, одним із гострих економічних питань у КНДР вважається аграрне. Більша частина земельної площі (близько 75 відсотків вкрита гірськими масивами) є непридатною для ведення сільського господарства. На початку 1990–х років у Північній Кореї відбулася низка стихійних лих: посухи та повені (від яких загинуло більше мільйона корейців) суттєво вплинули на і без того низькі надходження сільськогосподарського комплексу [1, с. 43]. Політика влади щодо належного забезпечення продовольством міст та військових частин суттєво загострила продовольчу кризу. У країні розпочався голод, від якого з 1996 по 1999 рік, за підрахунками ООН, померло близько 1 млн. корейців, але точної статистики немає. Населення країни було врятоване завдяки міжнародній гуманітарній допомозі з боку ООН, США, Південної Кореї, Китаю, Японії.

В умовах економічного колапсу і починає стихійно розвиватися приватна ініціатива. Почало виникати приватне не-легальне виробництво, надаватися послуги. При цьому влада Північної Кореї через страх втратити контроль над країною не наважилася провести лібералізацію соціально-економічних відносин, в її інтересах було зберегти суспільно-політичний лад. Керівництво вважає розвиток приватної ініціативи та ринкових відносин не сумісним із збереження їхніх владних повноважень. Тому влада взяла курс на повернення старих перевірених правил та законів. З 2005 року повертається карткова система. Щоб не допустити подальшого розвитку ринкових відносин, влада вирішила заборонити чоловікам торгувати на базарі, а згодом ця заборона поширилася і на жінок, молодших 50 років.

Продуктивність праці заохочується за допомогою ідеологічної пропаганди та силових методів. Середньомісячної зарплати пересічного корейця вистачить лише на 1 кг м'яса, яке практично не з'являється на столах північних корейців. Загалом, звичні для нас продукти харчування (цукор, печиво, кава, м'ясо і т.д.) для пересічних жителів КНДР відносяться до переліку дефіцитних товарів. Каву, чай, печиво, цукерки та інші різноманітні товари як харчової, так і легкої промисловості можна купити лише у валютних магазинах для іноземців. Корейській малечі до дня народження їхнього державного лідера як подарунки в дитячих садках та школах роздають льодяники, необхідно подякувати вождю та партії за ці «розкішні ласощі» та їхнє «щасливе дитинство». Більшість необхідних продуктів видаються за картковою системою. Згідно з нею для кожної соціальної групи визначається перелік та обсяг продуктів. Зернові культури видавалися від 100 до 900 г на особу. Стандартна норма становила 700 г зернових. Максимальна вага – 900 г – видавалася працівникам, які виконували важку роботу. Слід зазначити, що картковий пайок частково видавався рисом, а частково кукурудзою та ячменем. Повністю рисовий пайок отримувала чиновницька еліта та працівники важливих підприємств. У 80-х роках ХХ ст. у зв'язку з «погіршенням міжнародної ситуації» корейські трудящі «добровільно пожертвували» своїм хлібом, тому отримували близько 500 г зернових, але за документами рахувалося 700 г. Крім зернових культур до складу пайка входила олія, соєвий соус, капуста. Яйця, м'ясо, цукор, риба відносяться до переліку елітних продуктів, пересічні громадяни можуть лише мріяти про них. Картки видаються працівнику та членам його родини за місцем роботи. Для людей, які не працюють з тих чи інших причин, призначається утриманський пайок, який є суттєво меншим за стандартний (наприклад, зернових культур видають лише 250 г). Для дітей існує своя система розрахунків. Необхідні продукти за картками можна отримати у спеціальних розподільчих пунктах. Ця ж карткова система працює і на селі, де проживає майже четверта частина населення країни. Доросла працездатна особа отримує за документами ті ж 700 г зернових культур. При цьому сільська родина отримує ві-

дразу річний пайок. А решта сільськогосподарських продуктів після збору врожаю віддається державі.

Тому обіцянки комуністичного лідера ще у середині ХХ ст. Кім Ір Сена «їсти суп на м'ясному бульйоні у близькому майбутньому» сьогодні, у ХХІ ст., так і залишаються примарною ілюзією. Повний харчовий пайок отримують лише партійні чиновники, представники силових структур та робітники військово-промислового комплексу. І сьогодні більшість північнокорейських жителів масово недоїдають. Тому офіційна пропаганда через ЗМІ активно доводить про користь для здоров'я обмежено харчування [3, с. 56].

Одним із свідчень централізовано-планового характеру економіки Північної Кореї стала конфіскаційна грошова реформа, проведена в листопаді 2009 року, коли громадян заздалегідь навіть не попередили про її проведення. Більше того, преса країни не повідомляла та не згадувала про такий важливий економічний крок. Ніякої привселюдної інформації так і не з'явилося. Вся інформація про реформу подавалася у вигляді оголошення Центрального банку, в якому говорилося, що вводяться гроші нового зразка. Всі ціни, тарифи знижувалися в 100 разів. При цьому заробітна плата виплачувалася за попереднім номіналом, але новими банкнотами, що фактично означало збільшення заробітної плати в 100 разів. Обмін готівкових грошей обмежувався 100 тисячами на особу зі 100 разовим пониженням. У той час як вклади в банках обмінювалися за пільговим курсом з 10-разовим пониженням. Ці безсистемні та непродумані економічні дії проводилися з метою зниження інфляції. Натомість збільшення заробітних плат у державному секторі в 100 разів спричинило новий виток інфляції. Зрозумівши, що очікуваних наслідків грошова реформа не принесла, корейське керівництво не знайшло нічого кращого в цій ситуації, як розстріляти голову державного планового комітету КНДР, який відповідав за цю реформу. Тому про які подальші ініціативи та пропозиції може йти мова, якщо пересічний чиновник та адміністратор не має права на помилку.

Північнокорейське суспільство перебуває у загальній системній цивілізаційній кризі. Завдання ж комуністичної верховки, яка більше 60 років очолює країну, як не парадоксально це не звучатиме, – не допустити соціально-економічних реформ, які були б спрямовані на лібералізацію економічних відносин. Будь-які інститути ринкової економіки (починаючи з приватної власності на фактори виробництва і закінчуючи ринковими відносинами) влада розглядає як загрозу подальшому існуванню політичної системи. Давно відомо, що економічна свобода та конкуренція є рушійними силами розвитку суспільства, але саме цьому влада намагається перешкодити.

Між іншим, у Північній Кореї, як і в часи Середньовічної Європи, продовжують застосовувати привселюдні страти. Як правило, серед глядачів страти мають бути присутніми колеги засудженого. З виховною метою на страту запрошують ще й студентів та старшокласників.

У структурі народного господарства домінує важка промисловість та виробництво військово-промислового комплексу. Влада країни орієнтується на політику автаркії (господарське відособлення та ізоляція), тому світові економічні зв'язки мають надзвичайно обмежений характер.

Армія та силові структури надійно стоять на сторожі північно-корейського режиму, тому влада послідовно дотримується принципу «армія в першу чергу». При населенні близько 23 млн. осіб країна утримує одну з найбільших за чисельністю армій у світі, яка поступається лише таким державам, як Китай, США, Індія. Витрати на так звані захисників ідеалів революції сягають більше 25% бюджету країни. Військова служба в армії для всіх чоловіків є загальнообов'язковою і становить 10 років, більше того, «заохочується» за допомогою пропаганди та ідеологічного тиску віддати ще 10 років служінню державі. Для жінок служіння («ідеалам революції») є добровільним, і ці кроки вітаються партією, хоч при цьому термін для жінок є однаковим, як і для чоловіків, – 10 років. При цьому слід зазначити, що діти партійної еліти у війську не служать на відміну від південнокорейської золотої молоді. Так, у Південній Кореї чиновнику чи представнику партійної еліти, який сприяв тому, щоб його син уник від виконання державного обов'язку, це загрожує крахом політичної кар'єри та суспільним осудом. У той же час діти північно-корейських лідерів та партійної еліти можуть дозволити собі навчання в кращих вузах Європи (Франції, Швейцарії).

Без перебільшення можна сказати, що КНДР – найгірший приклад поліцейської держави зі всеохоплюючим тотальним контролем. Тому і не дивно, що громадянам, яким вдалося вирватися зі сталених обіймів їхньої «ідеальної» держави та виїхати за межі країни, необхідна морально-психологічна допомога. Зокрема, на території Південної Кореї для колишніх втікачів організовані реабілітаційні центри, де людей навчають елементарним, у нашому розумінні, «розбещеним» кращими досягненнями цивілізаційного розвитку, речам: від користування мобільними телефонами та мікрохвильовими пічками до подальшого працевлаштування та психологічної адаптації в капіталістичному суспільстві. І найголовніше – їх вчать не боятися жити.

Інформаційний контроль настільки великий, що більшість населення Північної Кореї переконана, що вони при своїй картковій системі ще живуть досить «непогано» і набагато краще, ніж жителі інших країн. Про навколишній світ дізнаються з офіційних засобів масової інформації. Самі ж корейці є невізнаними, а будь-які контакти з іноземцями без дозволу спецслужби забороняються і самі по собі є небезпечними, оскільки є загроза бути звинуваченим у державній зраді.

Якби Карл Маркс був живий, він би побачив, як спотворено втілюються у Північній Кореї його ідеї про ідеальне комуністичне суспільство, в якому існуватиме принцип «від кожного за можливостями – кожному за потребами». Адже основний принцип соціалістичної революції – це побудова безкласово-

го суспільства, в якому існуватиме загальна соціальна рівність. На практиці ж все виявилось зовсім по-іншому.

З моменту перемоги «кімірсеновського» угруповання все населення країни було поділено на три основні прошарки: «основний», «ті, що сумніваються», «ворожі елементи», які, у свою чергу, також поділялися на класи – загалом 51 клас. Цим поділом було покладено початок дискримінації населення на державному рівні. Приналежність до того чи іншого прошарку визначала подальший статус людини: її місце проживання, освіту, умови праці, подальше кар'єрне зростання та загальне відношення людей. І як тут не повторити добре відомий постулат, що всі соціалістичні революції здійснювалися не за Марксом, а лише в ім'я Маркса.

Ядерна програма будь-якої країни вимагає значних коштів, а враховуючи затяжну економічну кризу Північної Кореї, саме вона частково була винною в тому, що влада країни «змушена» була тримати населення країни на голодному пайку. У серпні 2003 року КНДР офіційно оголосила, що володіє ядерною зброєю. Необхідні технології з її створення, за деякими підозрами, країна отримала від Пакистану [1, с. 47].

Володіння ядерною зброєю дозволяє офіційному Пхеньяну застосовувати метод шантажу перед світовою громадськістю, вимагаючи фінансової компенсації за відмову від продовження подальших напрацювань у цій сфері.

Якщо ж ставити питання про подальші політичні та економічні перспективи північнокорейського режиму, то доля цієї країни залежить від самого народу, як говорить народна мудрість, «порятунок потопаючого – справа рук самого потопаючого», тим більше що сьогодні розраховувати на міжнародне втручання аж ніяк не доводиться. Тим більше що опозиції в країні не існує.

Висновки

Грунтуючись на результатах проведеного дослідження, можна зробити висновок, що, як не парадоксально це звучатиме, світовим економічним лідерам аж ніяк не вигідне швидке падіння режиму в КНДР. З ідеологічної точки зору Південна Корея та весь демократичний світ разом зі США будуть вітати політико-економічні зміни, які відбудуться в Північній Кореї. Але з економічної позиції, яка в сучасному світі є визначальною, політичний та економічний колапс офіційного Пхеньяна є не вигідним та небажаним для сучасних провідних економік світу. Для самої Південної Кореї об'єднання, яке в майбутньому скоріш за все відбудеться, є занадто дорогим. Тому, незважаючи на величезну ідеологічну та економічну прірву між офіційними Сеулом та Пхеньяном, влада Південної Кореї вважає за краще періодично надавати фінансову та матеріальну допомогу населенню КНДР, підтримувати торгівельні відносини, ніж безпосередньо пришвидшувати її розпад та зіткнутися з глобальною економічною проблемою. Актуальність і гострота проблеми входження економіки Північної Кореї у світовий економічний простір свідчить про об'єктивну необхідність

подальшого дослідження основних напрямів ринкової трансформації північнокорейської економічної системи.

Література

1. Ігнат'єв П.М. Країнознавство. Країни Азії. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 424 с.

2. Ланьков А.Н. Северная Корея: вчера и сегодня. – М., 1995. – 291 с.

3. Бердышев Г.Д. Корея и социализм. – К.: Веллмед, 1997. – 111 с.

4. Кан Ден Сік. Проблема об'єднання Кореї і аналіз існуючих концепцій і перспективні варіанти об'єднання // Сходознавство. – Вип. 23–24. – К., 2004. – С. 56–65.

Н.С. КЛИМЕНКО,

аспірант, НДЕІ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

Особливості державного регулювання націоналізації підприємств

Визначено особливості державного регулювання націоналізації підприємств. Розвиток теорії державного регулювання розглянуто не як мету, а як підґрунтя для забезпечення реформування відносин власності.

Ключові слова: націоналізація, приватизація, державне регулювання.

Определены особенности государственного регулирования национализации предприятий. Развитие теории государственного регулирования рассмотрено не как цель, а как основа для обеспечения реформирования отношений собственности.

Ключевые слова: национализация, приватизация, государственное регулирование.

The features of government control of nationalization of enterprises are certain. Development of theory of government control it is considered not as purpose, but as subsoil for providing of reformation of relations of property.

Keywords: nationalization, privatization, government control.

Постановка проблеми. Обґрунтування сутності механізму державного регулювання економіки, визначення його складових та зв'язків між ними дає можливість розкрити основні напрями діяльності держави з метою ефективного регулювання економіки. Останнім часом процеси націоналізації набули відносного поширення як в світі, так і в Україні. В зв'язку з цим потребує окремого дослідження проблема державного регулювання націоналізації підприємств, враховуючи й те, що з огляду на світовий досвід можна зробити висновок, що націоналізація є як інструментом економічної політики, так і сама підлягає державному регулюванню.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вагомий внесок в розробку як загальнометодологічних, так і окремих аспектів теорії державного регулювання внесли С. Аптекарь, Дж. Бьюкенен, О. Гальчинський, В. Геєць, А. Гош, А. Гриценко, М. Гуревичев, М. Долишний, М. Козоріз, Р. Коуз, І. Лукінов, І. Михасюк, С. Мочерний, Б. Панасюк, Б. Пасхавер, А. Покритан, С. Риверчук, І. Сорока, М. Хохлов, М. Чумачен-

ко, А. Чухно та інші. В теоретичних дослідженнях державного регулювання економіки зазвичай аналізуються форми, методи, фактори та напрями, що на погляд окремих авторів визнаються найважливішими.

Роль держави в регулюванні суспільних процесів, феномен власності й еволюція відносин власності є предметом наукових досліджень В.Б. Авер'янова, А.С. Гальчинського, Дж. Гелбрейта, В.М. Ємченка, Дж. Кейнса, М.Х. Корецького, І.В. Лазні, Л.Ю. Мельника, Дж. Мілля, А.А. Пігу, В.О. Рибалкіна, А. Сміта та інших вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Переважає більшість іноземних економістів є супротивниками надмірного використання адміністративних регуляторів. Наприклад, Р. Коуз вважав, що пряме урядове регулювання не завжди дає кращі результати, ніж просте відпускання проблеми на волю ринку чи фірми [1, с. 106].

Відповідно до концепції Дж. Бьюкенена роль держави в економіці повинна зводитися винятково до захисту прав особистості та власності, а всі адміністративні форми регулювання, серед яких видача ліцензій і дозволів, установлення квот тощо, працюють для того, щоб штучно створювати в економіці рідкісність окремих ресурсів [2, с. 23].

Останнім часом проблемам оптимізації державного регулювання економіки були присвячені дослідження В.І. Борейко, Л.І. Дмитриченко, Л.М. Шаблістої, М.В. Чечетова та інших. В.І. Борейко визнає, що державне регулювання – це встановлення основних правил, координація та усунення відхилень у діяльності всіх інститутів, адміністративно-територіальних одиниць і суб'єктів господарювання від законодавчо закріплених стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку країн за допомогою адміністративних та економічних механізмів [3].

За висновками вітчизняних науковців, позицію яких ми поділяємо, роль держави в трансформаційній економіці полягає в формуванні нового інституційного простору, в збереженні, підтримці, захисті інститутів ринку й зняття протиріч між ними. Держава створює інституційні умови, що забезпечують необхідний рівень економічної безпеки. Основними інституційними заходами стають спеціальні види діяльності